

V R T E C.

Izhaja
1. dne
vsacega
meseca
na celej
pôli in
stoji za
vse leto
2 gl.
60 kr.,
za pol
leta 1 gl.
30 kr.
av. vr.

Naroč-
nina se
naprej
plačuje
in po-
šilja u-
redništ-
vu v
Lingar-
jevih
ulicah
hiš. št. 1
v Ljub-
ljani.

Časopis s podobami za slovensko mladino.

Štev. 7.

V Ljubljani 1. julija 1879.

Leto IX.

Košnja.

Deklétce.

Ustávi, ustávi, ti kosec, kosó,
Ki vsakej cvetici odstríza glavó! —
Jaz kitico zbrala bi rada.
Kakó li, da tébi takó se mudi,
Ter tvóje želézo zvižgáje brenčí
In trávo na zémľjo poklada?

Povéj mi, zakáj si cveticám srdít,
Povéj mi, zakáj si prišél jih morít,
Postílat po trávníku véle?
Lepote njih pisane konec je zdáj,
Vse tí jih porézal, odmétal sí v kráj!
Čemú so lí cvésti začéle?

Kosec.

Deklétce nevédnó, za sèbe se bój,
Odmákni se, tamkáj pri grmu postój,
Da kám se mi kosa ne zmóti!
Zdáj treba je náglosti mojim rokám,
Ker solnce nízdoľu se bliža gorám —
Ne vidiš? Užé je tam v kóti.

Ne toži, če tvoje so cvétke mrtvé,
Ker vígred poklíče jih spet iz zemľé,
Ko mine pozimsko jo spánje;
A tebe s kosó da zadéla bi smrt,
Nazáj ne poklíče v življenja ter vrt
Ni tožba, ní bridko jokánje.

Zagorski.

Priporočujte se svetnikom božjim.

(Poslovenil I. T.)

Povedati vam hočem, ljubi otroci, pripovedko, ki nam kaže moč kristjanske pobožnosti. Pripovedka ali pravljica je slučaj, ki ga znabiti nikoli ni bilo, a vendar je tudi mogóč; vsakako je zeló neverjetno, da bi se bilo kdaj kaj takega zgodilo. Taka pripovedka prehaja že mnogo in mnogo let od ust do ust človeškega rodú; óče so jo pripovedovali sinu, sin zopet svo-

jim otrokom i. t. d., ker stvar in nauk, ki ga ima pripovedka v sebi, je lep, pobožen in večjidel na podlagi katoliške vere osnovan. Naj bo človek kakoršne koli vere, kdor ima čisto in bogaboječe srce, dopala se mu bo taka priprosta pripovedka, ki živi v ustih prostega národa, da-si je neverjetna, nezanesljiva in največ le gola izmišljaja. Posebno pri nas Slovanih imamo ogromno število taci pripovedek, ki niso nikjer pisane, ter se le pripovedujejo od roda do roda.

Bil je nekaj zelo čestit in pošten človek, po rokodelstvu tesar. Ker je bil tesar dober kristjan, zato se je posebno rad priporočeval pomočniku (patronu) svojega ceha, svetemu očaku Jožefu. Gotovo znate, ljubi otroci, da je bil sv. Jožef rokodelce, ubog tesar v Nazaretu. Pobožni tesar, o katerem nam pripoveduje pripovedka, napravil je na čast sv. Jožefu véliki oltar v farnej cerkvi. Na vsak steber vélikega oltarja postavil je po jedno krasno izdelano orodje svojega rokodelstva. Na prvi steber je postavil pilo, na drugi sekiro, na tretji sveder i. t. d. Vsak, kdor koli je stopil v cerkev in si ogledal véliki oltar, čudil se je njegovej lepoti, a najbolj se je vsacemu dopalo po jedno tesarsko orodje na vsacem stebru vélikega oltarja. O kako je bilo vse to lepó! Ni čudo, da je Bog, postavši človek, toliko ljubil siromaštvo, rokodelstvo in delo pridnih človeških rok, ako se tudi nam vse to toliko dopade.

Siromašnega tesarja zadene velika nesreča. Umrla mu je žena, in kmalu za-njó pomrli mu so vsi otroci razven jedine hčerke. Ko se je ubogi tesar že do dobrega postaral, izboli in naposled še celó oslépi. Z veliko potrpežljivostjo je prenašal siromak svojo nesrečo in vedno ga si videl veselega in zadovoljnega, kajti vdal se je v božjo voljo in trdno je upal v pomoč svojega pomočnika sv. Jožefa. Zna se, da slepi starec zdaj ni mogel več opravljati svojega rokodelstva, a njegova uboga hčerka, katera ga je ljubeznjivo pázila in mu stregla, tudi ni mogla mnogo zaslužiti s svojima rokama. Zatorej razprodata po malem vse, kar sta imela, a to ju pripravi v velike nadloge in pomanjkanje. Kmalu čuti starec, da se mu bliža smrt. In ker je bil dober kristjan, zato se želi spraviti z Bogom in mirno umreti. Necega dne reče hčerki, da mu naj pokliče bilježnika, ker želi narediti poslednjo oporoko.

„Oporoko, ljubi oče!“ reče hčerka žalostna in objokana. „Saj nimate nič, oče, kaj hočete potem komu zapisati?“

„Dà, dà, ljubo moje dete,“ odvrne oče, „prosim te, da storiš, kar sem ti ukazal in da mi pripelješ bilježnika.“

Hčerka, svojemu očetu vselej pokorna, stori, kakor jej je bilo rečeno, da-si ni mogla nikakor razumeti očetovih besed. Mislila si je, da oče le takó govore, ker so v hudej vročinski bolezni. Ko bilježnik sliši o zadnji volji umirajočega tesarja, misli si, da je bil starec grd skopúh, ki je le hlinil svoje siromaštvo, ter da ima skrito in zakopano kje veliko bogastvo. Zato hiti k postelji ubozega bolnika, da bi zaslišal njegovo poslednjo voljo, ter bi tudi sebi, to se zna, zakrpal svoj žep. — Ko je bilježnik že vse pripravil in tudi zapisal prve besede v oporoki, ki so: v imenu Boga Očeta in Sina in svetega Duha — reče bolniku, da naj mu zdaj pové svojo poslednjo voljo, da jo zapiše v oporoko. In bolnik mu odgovori takó:

„Svojo dušo izročam Bogú, svoje teló zemlji, a za izvršitelja svoje oporoke in za očeta svojeji hčeri imenujem svojega pomočnika in váruha sv. Jožefa.“

Komaj da bolnik to izgovori, umré srečno in mirno, kakor umró samo tisti, kateri v Boga verujejo, vanj zaupajo in ga ljubijo, ter imajo čisto vest.

Bilježnik otide, ter se jezi, da si ni zaslužil niti krajcarja pri tej oporoki. A hči ostane sama v največji sili in nadlogi. Sirota ni znala, kako bi kupila trugo umrlemu očetu niti s čim bi plačala sprevod, ker ni bilo krajcarja pri hiši. Ko tako žalostna in jokajoč kleči pri postelji mrtvega očeta, stopi v sobo neznan in zeló star človek. Na licih se mu vidi milina in krotkóst. Zagrnjen je bil v dolg, temnorjav plašč, a v desnej roki je imel drénovo palico. „Čemú jokaš,“ hčerka, „nagovori jo stavec. „Ali ne veš, da je smrt přestop v boljše življenje, v hišo nebeskega očeta. Bodi pridna, poštena in pobožna ter zopet najdeš očeta tamkaj gori v svetlih nebesih.“ Nato jej roko podá in reče:

„Ne skrbi in ne žaluj; vse to je moja skrb. Jaz ti denem vse v red in plačam, kar je plačati treba.“

In tako je tudi bilo. — Dobri stavec otide, a kmalu se zopet vrne s trugo in mrtvaškim odélom; spremljal ga je duhovnik. In bil je sprevod ubozeza tesarja, da-si zeló prost, vendar spodoben in ganljiv. Za trugo je šel neznan stavec zeló otožen in žalosten, ter je tolažil ubogo, zapuščeno hčerko. Ko se vrnejo s pokopališča, reče dobri stavec tesarjeveji hčerki: „Zdaj jaz otidem, a jutri se zopet povrnem.“

Stavec otide v bližnje mesto ter gre naravnost v hišo zeló bogatega in plemenitega gospoda. Neznane starca sluge ne pusté takój h gospodarju. Ali stavec prosi, da ga naj pusté, ker ima gospodarju nekaj posebno znamenitega povedati. Naposled mu dovolijo. Stavec stopivši v sobo bogatega plémíča, vpraša ga:

„Je-li se še spominjate, gospod, ónega groznega viharja, ki ste ga preživeli na morji? Je-li se spominjate, ko ste šli z vsem svojim premoženjem iz Indije, a na morji nastane hud vihar, ki pretí potopiti vas in vašo ladijo z vsem vašim premoženjem?“

„Dá, dobro se spominjam vsega tega,“ odgovori bogatin in se čudi, kako neznan stavec vse to takó dobro vé.

„Ali se tudi spominjate,“ nadaljuje stavec, „da ste takrat obljubili v zakon vzeti najubóžnejše toda bogaboječé deklé, katero najdete v svoji domovini, ako vam le dobri Bog reši življenje?“

„Dá, tudi tega se še dobro spominjam,“ odgovori bogatin, „ali povejte mi vendar, odkod vam je vse to tako natanko znano, ker jaz o vsem tem nisem nikomur niti najmanjše besedice povedal?“

„In ali hočete svojo obljubo izpolniti?“ vpraša stavec, kakor da bi ne bil slišal bogatinovega vprašanja.

„To se zná, da hočem,“ reče bogatin, „in od srca mi je žal, da sem tako dolgo odlašal ter do zdaj še nisem izpolnil storjene obljube.“

„Ali hočete, da vam jaz pokažem najubóžnejše deklé v vašem kraju, ki živi v strahu božjem in ima vse óne lepe čednosti na sebi, ki so kinč vsacemu poštemu dekletu?“ vpraša zopet stavec,

„Rad,“ odgovori bogatin; — „jaz imam do vas toliko zaupanje kakor v nobenega družega človeka, ter čutim v sebi neko posebno spoštovanje do vaše osebe; pripravljen sem, da grem takój z vami.“ To rekši, vzame klobuk in gre z neznanim človekom.

Kmalu prideta do hiše rajncega tesarja. V siromašnej sobici je bila tesarjeva hči sama, ter je britko jokala po umrlem očetu. In kaj bi se ne! saj sirota ni znala, kam bi se podala. Jediná njena podpora, dobri oče, počivajo v hladnem grobu, a hišni gospodar, zeló suróv in neusmiljen človek, jej pretí, da njo in njene stvari pomeče iz hiše, ako mu skoraj ne plača stanovnine. Odkod naj vzame sirota denarjev, da plača trdega gospodarja?

V tem stopi starec s plemenitim gospodom v sobo ter tolaži ubogo hčer, rekoč:

„Ne jokaj se, ljuba moja; tvojih nadlog je skoraj konec. Evo glej! ta gospod tukaj, ki pride z menoj, bogat je človek in dober kristjan; on bo odslej tvoj skrbnik, dà, še več — on te vzame za svojo ženó.

In hitro pripravi starec vse, kar je bilo treba ubozemu dekletu za poroko. Ko so

po poroki vsi trije skupaj sedeliza mizo v bogatinovej hiši, prosi tesarjeva hči, zdaj bogatinova žena, neznanega starca, naj bi jima vendar povedal, kdo da je. —

„Vistenaju osrččili,“ rekla je, „spodobi se tedaj, da nama poveste tudi svoje imé.“

„Jaz sem Jožef,“ reče starec, „óni isti Jožef, ki

je bil tako srečen, da je bil ženin prečiste device Marije in rednik presvetega deteta Jezusa. Kakor ti je znano, tvoj oče me je ves čas za svojega življenja posebno spoštoval in častil, a na smrtnej postelji me je imenoval za izvršitelja svoje oporoke. In to sem tudi bil. Njegovo dušo sem spremil pred lice božje, a teló sem oddal materi zemlji. Pa tudi kakor tvoj skrbnik in váruh izvršil sem svojo nalogo, ker te zapuščam srečno in preskrbljeno.“

V tem trenutku se razgrne strop, kakor da bi se razmaknili dve granitni plóči. In glej! krasna svitloba zasije po bogatinovej sobi, lepša kakor jutranja zárija, blestéc se sijajneje kakor solnce. V tej prekrasnej svitlobi se pokaže božje dete, mali Jezus, in reče: „Pojdi, oče, pojdi k materi, ker te že pogreša.“ — Nato blagosloví starec mlado zakonsko dvojíco, ki je padla predenj

na kolenu, a potlej prijemši roko, ki mu jo je podalo dete Jezus, zgine v rajskejši svetlobi ž njim v zraku.

Vsaki dan, preljudi otroci, skrbé in pomagajo svetniki božji svojim čestilcem na zemlji, a pómneti je treba, da le v posebnih priložnostih in le posebnim osobam po tako očitnem potu, kakor ste slišali v tej pripovedki. Pač bi bilo žalostno za nas, ako bi ne bili v nobenejši zvezi z ónimi, ki so pred nami tukaj živeli, ali pa še celó bili naši bratje in učitelji. Prežalostno bi bilo, da vse to prestane s smrtjo.

Nu, denašnja brezverska dóba, v katerejši mnogi ljudjé malo ali celó nič ne drže do Bogá, imenuje vse, kar se tiče vere, — fanatizem. Ali ne dajte se, ljubi otroci, nikoli mámiti in varati s sladkimi besedami taciéh ljudi.

Fanatizem, ljubi otroci, je to, ako kdo trdovratno in z vso strastjó ter očitno brani krivo mnenje. A to, kakor vidite, je vse kaj drugega nego li to, ako se kdo nepremakljivo drži svoje prave vere; kajti tak človek nima nobene hudobne namére, pa s tem tudi Bogá ne žali, ker Bog sam nas je učil in rekel, da ste vera in ljubezen prvi čednosti krščanski. In kakšno zló bi tudi bilo, ako bi vi to pripovedko imeli za golo resnico? Jaz mislim, da nobeno, ker s tem bi le pokazali lepo vernost in podučljivost svoje duše, kakor tudi nedolžnost in nepokvarjenost svojega mladega srcá.

Trnovo.

V vas Podgorje pride jedenkrat neznan človek. Bil je precej star in žalost se mu je brala na licu. Popraševali so ga, kdo je in od kod da pride. Ali nikomur tega povedati ni hotel. Nek oče, ki je imel sina jedinca, usmili se ga in ga vzame k sebi. Oče potem kmalu umrje. Sin je bil še majhen in tist neznan tujec zdaj skrb zanj prevzame. Prav po očetovsko ga v vsem dobrem podučuje in deček je bil tudi zeló umen, vse je hitro razumel, so-sebno pa se je v ribištvu dobro izuril. Po ves dan je lovil ribe in znal je za vse bližnje vode in jezera ter je poznal vse ribe, samo nek zakleti tomun mu je bil neznan. Mnogo je sicer od njega slišal pripovedovati, a ni se zmenil za to. Tako so mu pripovedovali, da, če se kdo temu tomunu bliža, svarí ga že od daleč mladenič, ki na bregu sedi ter kliče:

„K vodi, k vodi
Sèm ne hodi.“

Pravili so mu tudi, kdor se vode dotakne, pri tej priči okamení, in da se še druga strašna nesreča zgodi. Ali on je vse to prazne čenče imenoval in si mislil: ako bi prav to res bilo, kaj je meni mar? saj v tomunu, ki je zaklet, tako nič rib ni.

Deček je svojega váruha zeló ljubil. Stregel mu je, kolikor je znal in mogel, da bi mu pregnal tožnost, ki ga je tlačila. A vse zamán! Necega dne ga vpraša deček: „Oče, kaj vam je, da ste zmirom tako žalostni in otožni? Saj vam nič žalega ne delam.“

„Nè! vzrok moje žalosti je ves drug. Ker znam, da me ljubiš, hočem ti razodeti, kar še nikomur nisem. Čuj tedaj: Moja domovina je tuja dežela. Imel sem ljubeznjivo ženo, a zeló neporednega sina, ki je tudi to grdo lastnost imel, da se je za vsako reč hitro razsrdil in je v jezi vse po-